

SZOMBAT

Dr. KENÉZ-KURLÁNDER EDE
SZEMLÉJE

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
VI., Gróf Zichy Jenő ucca 43.
Telefon: Aut. 271—35.

Előfizetési ára: Egész évre 20 P.
Piramis papíron 30 P.
Postatakpt. csekksz. sz. 16760.

Ravasz László *református püspök válasza* *Sós Endrének*

A *Szombat* utolsó előtti számában közölte Sós Endrének *Nyiltlevél négy püspökhöz* című cikkét, amely széles körökben keltett feltűnést. Erre a cikkre válaszolt Ravasz László református püspök, amikor a következő levelet intézte a kitűnő publicistához:

Igen tisztelt Szerkesztő Ur!

Örömmel olvastam a „Szombat“ legutóbbi számában azokat a sorokat, amelyekkel a szegény kis Róth Jenő temetésén kifejezett testvéri és benső részvétünket értékelni méltóztatott. Ebből az alkalomból különleges állásfoglalásra nem szükséges elszánnom magamat, mert igehirdetői szolgálatomban mindig az emberi megbecsülés és testvéri szeretet nagy tanításairól tettem bizonyosságot s minden alkalmat felhasználtam arra, hogy a gyűlölködés, bünbak-keresés és felelőtlen izgatás ellen, bármily vonatkozásban, szavam felemeljem. Ezt a magatartást fogom követni mindaddig, míg Isten megengedi, hogy Jézus Krisztus követségében járjak embertársaim között.

Kiváló tisztelettel:
RAVASZ püspök.

Ravasz László levelét annál nagyobb örömmel fogadtuk,

mivel a Püspök Ur nemcsak mifelénk hangoztatott ilyen szellemet, hanem a saját hiveit is ilyen irányban tanította. A Református Irodalmi Társaság pápai estjén hatalmas beszédet tartott arról, hogy a felekezeteknek nem türeést, hanem megértést kell tanusítaniok egymás iránt. A felekezeteknek egymás mellett van valóban a helyük abban a küzdelemben, amelyet az istentelenek nemzetközi frontja indit ellenük. Ravasz László első helyen lesz ennek az egységes felekezeti frontnak a megteremtésében és egykoron érdeméül kell felróni majd azt, hogy békét és szeretetet hirdetet a gyűlölködés korában.

„Apám, te csaló, vérszopó vagy” — mondja a fiu rabbi apjának Oroszországban

Ruben Brainin, a jelenkor legidősebb és talán legjelesebb héber írója, két évvel ezelőtt Oroszországban, régi hazájában járt; most adja közre élményeit a newyorki jidis sajtóban. Megrendítő leírása a nyomorgó rabbiról, aki leköszönt állásáról s nem türi ha „Rav“-nak szólítják. Tizennyolc évig volt lelkipásztora egy fehéroroszországi hitközségnek; nemcsak mint talmudtudós, de mint a nép barátja is oly népszerűségnek örvendett, hogy a Szovjet ügynökei is barátságosan bántak vele. Hirtelen azonban leköszönt állásáról és kijelentette, hogy munkás akar lenni, Brainin megkérdezte, mi készítette őt e lépésre. A rabbi odamegy az ablakhoz s rámutatván egy tiz éves kisfiura így felelt: Ime, egyetlen fiam, ő kényszerített e lépésre! Ugy történt, hogy az elmúlt évben észrevettem a fiamon egy különös változást a fiu apja jelenlétében szomorú s amint csak lehet kerüli őt. Néha gyűlöletteljes pillantásokat vet rám. Elővettem fiam s szépszerével igyekeztem megtudni okát e magaviseletnek; a fiu azonban kitért a felelet alól. Egyszer mégis eljön hozzám s dühösen rápillant. „Miért nézel rám ily dühösen?” „Apám, Te egy csaló vagy, egy vérszopó” felel a fiam. „Hogyan, te láttad, hogy én csalok?” kérdem én. „Hiszen Te rabbi vagy!” „És ha rabbi vagyok már csaló és vérszopó a nevem?” „Igen, Te kitaláltál egy Istent; ennek a nevében, akiről magad is tudod, hogy nem létezik, megcsalod a szegény kérgestenyérűeket, s kiszivod a zsirjukat. Társaim ujjal mutatnak reám. Szégyenkezem, hogy apám rabbi, csaló.” „Uram!” fejezte be a rabbi elbeszélését „a gyermek nem tehet róla: tanítói az iskolában ezt rögzítették a fejébe. Ezért voltam kénytelen lemondani állásomról. Egyszerűen nem akarják, hogy gyermekeinket zsidóknak neveljük!”

A szerkesztő póstája

DR. LÖVY FERENC marosvásárhelyi
főrabbi levele.

Igen tisztelt Szerkesztő Ur!

„**ישׁר חזק**“ Gratulálom a „Szombat“ legutóbbi számához. Végre egy modern zsidó lap, amely nem szégyel a kasrusz ügygel foglalkozni! Mert ez eddig olyasmi volt, amivel nem igen léptek a nyilvánosság elé. Pedig a kóserség egyik főkritériuma a zsidóságnak. Ha valakiről tudjuk, hogy a kóserséghez ragaszkodik, azt a zsidó felfogás jó zsidónak tartja, viszont az, aki elhagyja, az lejtőre jutott, melyről még vissza lehet ugyan lépni, de amely lassan, de biztosan kivisz a zsidóságból. A zsidó történetben nem találunk olyan korszakot, melyben a kasruszt elhanyagolók 3—4 nemzedék után zsidók maradtak volna. A Misna, a zsidó hagyomány és a Tóra legrégibb, — a II. században — írásba foglalt magyarázata szerint, *mindenki* végezhet rituális vágást. Hakol sóchtin. Még a kuteks (szakadár), még a múmer (a vallástörvényt megszegő is). Csak később látjuk a rituális vágás egyre fokozódó szigoritását, egészen napjainkig. De egyet nem látunk sehol, hogy „*ortodoxia*“ is kell a kósersághoz. Nem az ortodoxiát akarom ezzel bántani, csupán arra szeretnék rámutatni, hogy a kóserséget mindenki el tudja látni, akinek szüksége van rá s aki előtt szent. Csak az nem, aki maga nem tartja és azt hiszi, hogy az valami elhanyagolható csekélység, ami nem lényeges kelléke a zsidóságnak. A vallástartó zsidó nagyközönség azonban megbízható kósert akar és onnan szerzi be, ahol efelől nyugodt. *A közönségnek pedig mindenütt joga van ezt saját hitközségétől elvárni, sőt követelni. Ezt nem adhatja ki kezéből egy hitközség sem anélkül, hogy a legszomorubb szegénységi bizonyítványt maga ne állítaná ki magáról. De megbélyegezi rabbiját és metszőit is, akiket nem tart képesnek és megbízhatónak a kasrusz dolgában.* Igaz, ez utóbbiak nagyot vétettek önmaguk ellen, midőn a kasrusz kérdésnek vagy nem tulajdonítottak kellő fontosságot, vagy kényelemből az ortodox kasruszt kritika nélkül fogadták el, nem gondolva arra, hogy ezzel saját álláspontukat adták fel és elvesztik saját közönségük előtt jogosultságukat, hogy kasrusz kérdésben benne bizzanak. Ezért volt és van ma is Budapesten *csak orth. kóser* vendéglő és nem volt (ma nem ismerem a viszonyokat) egyetlen egyszerűen (tehát jelző nélküli, a kontinens legnagyobb hitközségének és kiváló rabbinátusának felügyelete alatt álló, megbízható) kóser vendéglője és megtörtént az a példátlan eset, hogy a budapesti *rabbiképző* 50 éves jubileumán *ortodox* vendéglős szolgáltatta az ünnepi vacsorát. Én akkor sem és ott

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

sem ettem, kartársaim egy része lemosolygott, másrésze lesütötte szemét és tovább evett, de Blau professzor, a rabbiképző igazgatója, a legnagyobb élő zsidó tudósok egyike, aki előtt ott felvettem a kérdést, nekem adott igazat és kényszerhelyzettel mentette a rendezőség e különös eljárását.

Pénzügyi kérdéssé nem devalválhatjuk a kasruszt. A hadsereg az egyes államoknak a legdrágább intézménye, de még egy ország sem oldotta meg a kérdést úgy, hogy honvédelmét pénzügyi szempontból a szomszéd országra bízta volna.

Ezt a levelet én, mint magánlevelet irtam Szerkesztő urnak nagyrabecsülésem jeléül, de ha tetszik, akár egészen, akár részben közzéteheti, mert a kasrusz-kérdés nem csupán a pesti hitközség belügye, — mibe a világért sem akarok beleszólni, — hanem elsőrendű zsidó közügy, melyről minél többet tárgyalunk, annál üdvösebb.

Marosvásárhely, 1931. V. 15.

kiváló tisztelettel:
Dr. Lövy Ferenc
főrabbi.

GROSZ FARKAS siófoki rabbi
levele.

Tisztelt Szerkesztő Ur!

Szives felhívásának, hogy a pesti izr. Hitközség Kasrusz ügyéhez hozzászóljak, örömmel teszek eleget, amennyiben szerény véleményemet Izrael közössége érdemesnek méltatná. Először is nem hihetem, hogy az egész akció komoly. Nem tételezem fel azt, hogy Stern Samu elnök ur olyan dologhoz hozányulna, mihez elsősorban a pesti Rabbinátus igen tiszteletreméltó tagjainak van joga. Ha komoly lenne az ügy, úgy a fentnevezetteken kívül az Országos Rabbi Egyesületnek és az Országos Izr. Irodának kellene ez ellen tiltakoznia. Ha igaz, úgy ez az egész ország Rabbiságának blamáza. Szerintem az ügy komolysága több okban kerekesendő: 1. Vagy megingott a Kasrusz ügyben a pesti Rabbinátus iránti bizalom, mitől Isten óvjon!

2. Vagy anyagi kérdés.

3. Vagy dr. Fischer Benjamin főrabbi ur elleni hajsza az egész.

ad. 1. Az első nem állhat meg, mert a pesti Rabbikart nemcsak teljes bizalom, de a legnagyobb tisztelet és becsülés illeti minden téren, úgy nagy tudásuk, jellemük és lelkiismeretes működésük tekintetében.

ad 2. Anyagi kérdés nem lehet, mért amely hitközség a mai nehéz gazdasági viszonyok között — amikor sok hitközség kénytelen tisztviselőinek fizetését leszállítani — Rabbikat alkalmaz, templomot épít, annak a hitközségnek nem szabad éppen a kasrusz autonómiáját kezéből kiadni, sőt még nagyobb áldozatokkal kellene azt fejleszteni. Eddig a pesti hitközségnek minden vallási intézménye csődöt mondott. Először a rituális fürdőt kellett megszüntetni, mely intézmény egyik legfontosabbikja egy hitközségnek. A Talmud-Tóra is pang, most még a kasrusz se legyen a

EGYÉBKÉNT NEHEZEN
EMÉSZTHETŐ ÉTELEKET
IS KÖNNYÜVÉ TESZI.

A **כֶּשֶׁר**
Ceres

100%-OS TISZTA
NÖVÉNYZSÍR

hitközségé? Ez nagy szégyene lenne a rabbikarnak, mert esketési és elválasztási funkciójai megbízhatók, a kasrusz nem?

ad. 3. Marad még hátra dr. Fischer Benjamin főrabbi ur tiszteletreméltó személye. Itt mindenkinek fel kell állani és az elismerés zászlaját előtte meghajtani, mert a kasrusz jelenleg oly magas nivón áll, hogy igazán csak az „ortodox“ név a különbség. Büszke lehet az egész ország zsidósága a pesti izr. hitközség kasrusz intézményére. Bár dr. Fischer Benjamin főrabbi ur e téren tulbuzgóságból hibát követett el, amennyiben tudomásom szerint, csak ortodox metszőket alkalmaztatott, és itt a hiba, mert e tekintetben az én felfogásom szigorubb. Amely metsző ott hagyja az ortodoxiát, az ne legyen méltó a neológiához sem. Az renegát és mihelyt hozzánk szegődik, már ugysem ortodox. Találhatott volna a neolog metszők között is méltókat erre az állásra. Hisz az a neológiának szerencséje, hogy metszőiknek 90%-a megfelel a vallás és tudás minden követelményének. Vannak neológ metszők, kiknek héber tudása vetekedik egy pap tudásával is és ugy is kell lenni. Ezt a hibát követte el dr. Fischer Benjamin főrabbi ur, de ez is megbocsájtható, mert ebben is a hitközségek hibásak, kik a metszők alkalmazásánál nem a tudást, tehetséget és rátermettséget, hanem a kort és a családnak számát nézik. Az egészről azt a sajnálatos következtetést vonhatjuk le, hogy ha a pesti izr. hitközség ezt a hibát el fogja követni, annak szomorú kihatása lesz az ország többi hitközségeire is. Mert ha a pesti hitközség a kasruszt átadja az ortodoxoknak, annak az a jele, hogy nincs szüksége sem Rabbikra, sem metszőkre. De ezt a példát követésre méltónak fogja találni olyan vidéki hitközség is, ahol nincs ortodoxia, minek következménye az lesz, hogy olyan helyen teljesen meg fog szünni a metszés és rituális huskimérés, mert ha Pesten felesleges, ugy vidéken még inkább az. Én azonban azt kérdem, hol a zsidó sajtó, melynek elsősorban volna kötelessége ezen ügyet teljes megvilágításban a nyilvánosság elé hozni? Nem pedig hirdetéseiben más felekezeti internátusokra a zsidó olvasó közönség figyelmét felhívni. Nem! nem hiszem, hogy ez komoly lenne, mert a pesti izr. hitközség képviselőtestülete nem engedheti meg azt, hogy „növéloh“ történjék Izraelben.

Siófok, 1931. május 18.

hitrokoni üdvözlettel:

GROSZ FARKAS

rabbi.

MAYER JÓZSEFNÉ levele.

Kedves Főszerkesztő Uram!

Megdöbbenéssel, de egyuttal örömmel is olvastam a „Szombat“ külön kiadását a kasrusz unifikáció ügyében. Megdöbbenéssel azért, mert az élet annyi ezer gondjai közé a hitközség még egy újabb, súlyos gondot vegyít, örömmel, mert a „Szombat“-ot újból ott látom a közérdek harcosainak élén.

Gyermekkorom óta a szigoruan értelmezett rituális háztartást láttam magam előtt. Ebben nevelkedtem és így akartam nevelni gyermekeimet is. Ha azonban a hitközség előljárósága

a kasrusz unifikációját erőnek erejével keresztülhajsolja, úgy nemcsak én, de azt hiszem, hogy a zsidó asszonyok nagy része kénytelen lesz a rituális háztartását abba hagyni és ezzel együtt a zsidóságra nézve is elvesztünk.

Kérem tehát k. Főszerkesztő urat, hogy törhetetlen energiával, az igazság kemény erejével döngesse és döntse meg a kasrusz unifikációját célzó, minden alaposabb ok nélkül felszínre vetődött, homoktalajra épített kapuit és legyen továbbra is bátor szószólója a zsidó hithű asszonyoknak. A harcban Ön mellett állunk és kitartunk a végsőkig!

Szívélyes üdvözlettel:

Mayer Józsefné
Wesselényi u. 15.

SOMOGYI ZOLTÁNNÉ levele.

Tisztelt Szerkesztő Ur!

Nagyon örülök annak, hogy 'Ön a kasrusz ügyel foglalkozik és hogy alkalmat ad a zsidó asszonymak ahhoz, hogy ezen üggyhöz hozzászólhas-
son, de mielőtt véleményem háztartási szempontból nyilvánítanám, ké-
nem kell Önt, hogy a kasrusz ügyet mindaddig tartsa napirenden, mig el
nem éri azt a célt, hogy minden zsidó családnak módja legyen kóser ház-
tartást vezetni.

Én olyan szülők gyermeke vagyok, hol szigoruan kóser háztartást
vezettek, így könnyü volt a saját háztartásunkat is ugy vezetni, bár a
forradalmak, majd a háboru súlyos megpróbáltatásnak tették ki a zsidó
tűzhelyeket, de mindenről lemondva, a kóser háztartást fentartottam és
fentartom. Ön azt kérdi szerkesztő ur, hogy mit jelent a kasrusz egyesí-
tése háztartási szempontból? Ujabb terhet a kóser háztartásban és ke-
vesebb kóser háztartást a zsidóság egyetemében. Hogy miért? 1. azért,
mert a monopolizált, vagy kartelirozott vállalkozás sohasem szolgálja a
fogyasztó érdekeit, mert a mai nehéz gazdasági viszonyok mellett sajnos
nagyon sok zsidó testvérünknek kell eddigi álláspontját revidiálni és
áttérni a tréfli háztartásra. És itt kell, hogy bekapcsolódjak az ügy
lényegébe és itt kell, hogy rámutassak azokra a terhekre, mely a zsidó,
illetőleg a kóser háztartást terhelik. Miért kell a kóser husért kétszer
annyit fizetni, mint az ugyanolyan minőségü tréfli husért? Miért kell a
kóser füstölt árukért kétszer nnyit fizetni, mint a tréfli füstöltárukért?
Miért kell Budapesten pl. 1 kg. borju lapockáért P 4.40 fizetni, mikor
ugyanolyan minőségüt, ugyancsak csont nélkül Miskolcon P 2.20, Debre-
cenben pláne P 2-öt fizetnek? Miért kell a baromfivágásért oly horribilis
összeget fizetni a hitközségi adót fizető tagoknak? Mikor a vidéki hitköz-
ségekben még az idegeneknek is ingyen vágják a baromfit csak azért,
hogy a kóser háztartás vezetését megkönnyítsék. És ez a helyes, bár a
vidéki hitközségeknek ép ugy meg vannak a kiadásai, mint a mi hitköz-
ségünknek. A mai súlyos gazdasági viszonyok igen megnehezitik a kóser
háztartástvezető zsidó asszony sorsát. Nagy művészet ma rituális háztar-

tást vezetni, tehát arra kell törekedni, hogy a hitközség tagjai minél olcsóbban jussanak a kóser árucikkekhez, olcsóbban a baromfi-vágatáshoz és egyik legfontosabb teendője kell, hogy legyen a Rabbiságnak, hogy ellenőrizze, hogy a zsidóság valóban olcsón jut-e a kóser árucikkekhez és az ingyen baromfi-vágáshoz, akkor talán sikerülni fog a zsidóságnál, — úgy a szegénynél, mint gazdagnál — rituális háztartást találni.

SOMOGYI ZOLTÁNNÉ

VIII., Baross tér 4.

Dr. Gábor Gyula kitüntetése

Kellemes meglepetést és jóleső érzést kelt a zsidó közélet minden ismerője előtt *dr. Gábor Gyula* kormányfőtanácsossá való kinevezése. A kitüntetés nyomában támadt jóleső érzés annak a körülménynek tudható be, hogy ime az ország intéző köreiben észreveszik a szellem emberét, a tudomány vezéralakját, aki nem klikkek és kotériák uszályhordozója volt, s akinek érdekében nem is mozdultak meg befolyásos közbenjárók, hanem — bibliai szóval — igazsága és érdeme szólalt fel mellette. És, hogy az érdem szava meghallgatásra talált, ez a kitüntetés erkölcsi szempontja, mely kellemes meglepetést mutat zsidó oldalról nézve. Gábor Gyula többszörösen kitüntetett őrnagy, hadbíróként működött a világháboruban, a magyar jogtudo-

mány és történelem kiváló kutatója, de a kivételes kitüntetés csupán a pesti izr. hitközség volt főtitkárának, illetőleg a hitközség fejlesztése körüli érdemeinek szól. *Egy hitközségi tisztviselő méltóságos lett!* Tetszik tudni mit jelent ez? Azt, hogy a kormánykörök értékelése szerint a felekezeti élet tisztviselői a „domesztik“ nivóból kiemelkedtek. A hitközség egynémely potentátja szerint a felekezeti tisztviselő lényegében az ő cselédje, vagy lakája. Némely tisztviselő így is viselkedik. Gábor Gyula azonban ur volt főtitkári működésében, tevékenysége a „fair play“ jegyében folyt le, s így kitüntetése a „domesztik“ lelkület alól emancipálódott, felekezeti köztisztviselő szalonképessége és jogos elismerése.

NEIGER J.

rituális konyhája

világmárka

Budapest, VI., Teréz-körút 4. szám.

=== ALAPITVA : 1887. ===

A súlyos gazdasági helyzetre való tekintettel árainkat rendkívüli módon leszállítottuk. Palesztinai kóser

● borok állandóan raktáron. ●

Olvasom, . . . **nem olvasom . . .**

OLVASOM

Az „Uj Nemzedék“ kedvence, a felekezeti élet Rasputinja rekordot javított a dementálás terén. 40 sűrűn nyomtatott sorokban ismétli, sőt bővebben kifejti a Szombat hirdását az unifikációról. Az utolsó mondatban illetékes helyről szerzett információk alapján kijelenti, hogy az unifikáció nem egyéb, mint koholmány. Ezt tessék összeadni! Olyan egyszerű ez, mint az, hogy 47 és 1, az nem 48, hanem 50. Állítólag a Trombitás utcai archívumba elfekszik a tibeti Dalai Láma közjegyzőileg hitelesített sajátkezű levele, mely igazolja, hogy Tibetországban 47 és egy az ötven. Az érdekes levél pecséttel is el van látva, ennek körirata így hangzik:

Caesar super matematikus.

OLVASOM

Pintér Miksa nyilván sugalmazásra irt cikkében a következő mondatokat: „A zsidó szellem, a zsidó lélek, a zsidó hit nem a kasruszban gyökeredzik, sem a bölcsek (?!) 613 parancsában, sem Maimonides 13 törvényében. A mi vallásunk, a mi erkölcsünk három dolgon áll: Tóra, Istentisztelet és a jótékonyság. A kasruszt a Sulchan Aruch és a kommentárok szabályozták. Meggondolatlan és veszedelmes játék a szóval, ha a kasruszt magával a mi megszentelt egyistenhitünkkel egyenrangosítják, szinte azonosítják. A zsidó vallás

olyan magasrendű erkölcsi maximák foglalata, amelyekhez úgy viszonylik a kasrusz, mint a lényeghez a forma, — mondjuk: mint a tételes törvényhez a végrehajtási utasítás.“ Kollegialitásból nem fűzök ehhez semmiféle glosszát, de remélem Pintér ur *„laudabiliter se subjecit“* — mindent visszaszív és *„culpa lata“*-val, vastag gondatlansággal menti magát.

OLVASOM

Beck Jenő éles kritikáját a „Szombat“-tal szemben. Vagy nem értette meg Beck ur a „Szombat“ írásait, vagy megszállta a „Furor miseberachiákus“ és velem hadakozik, hogy egy harmadiknak miseberachot mondhasson. Sajnálom, de nincs módomban a vezérigazgató urral in Judaicis viába szállni. Nem vagyunk egymáshoz illő ellenfelek.

OLVASOM

Georg Cohn dán miniszter és nagykövet a frankfurti egyetemen „A háboru megelőzése és a háborus bűnösség kérdése“ című értekezésével summa cum laude jogtudományi doktorátust szerzett. Georg Cohn, aki 45 éves korában fogott újból hozzá az egyetemi tanulmányokhoz, a dán külügyminiszterium jogügyi osztályának vezetője és már több ízben működött, mint bíró nemzetközi bíróságokban. Cohn orthodox zsidó. A német sajtó a szokatlan doktori vizsga alkalmá-

ból nagy figyelemmel foglalkozott Georg Cohnnal s megállapítja, hogy szavának sulya van a népek életében és a népjogok kodifikálására egybegyült hágai konferencia vezető egyéniségei közé tartozott. A frankfurti egyetem meghívta „ifju” doktorát, hogy Prof. Strupp népjogi előadásainak keretében felolvasásokat tartson a „Népjogok kodifikálásáról.”

NEM OLVASOM

Ugy látszik Landau Jakab keveselte a Pesten részére egybegyült Misebérach-pénzeket. Világgá röpitette, hogy hitközségünk elszegényedett, intézményeink lesorvadtak. Ami nem felel meg a valóságnak. Ellenben arról nem tesz említést, milyen szegények vagyunk lelkiekben, melynek folyományaként most történik először az a páratlan és példátlan eset, hogy egy nagy hitközség saját rabbiságát dezavualja.

OLVASOM

A Nagyvárad című lap közli Hegedüs Nándor ottani képviseelőjelölt érdekes, értékes és megfigyelésre méltó nagyszabású programbeszédét. Ennek egyik részlete a következőképp hangzik: „Egy ízben Kecskeméti Lipót főrabbiával Maniu miniszterelnöknél jártunk, hogy a kormány engedje meg, hogy a zsidó gyerekek az iskolában anyanyelvükön, magyarul tanuljanak. Ezt a kérést nem teljesítették, mert meg akar-

ják a zsidókat óvni attól a nagy veszedelemtől, hogy elmagyarosodjanak.”

Hegedüs Nándor később így folytatja: „Bennem az a tény, hogy magyarnak születtem, olyan erős lelki tényező, hogy attól elszakadni nem tudok. Igaz, hogy zsidónak és magyarnak lenni könnyebb Magyarországon, mint Romániában, de midőn a zsidóság ellenségei bennünket azzal vádolnak, hogy se hazánk, se meggyőződésünk, se nemzetiiségünk nincs, akkor büszke is vagyok arra, hogy nemzeti hitvallással és politikai következetességgel ennek a hazugságnak eleven, lobogó cáfolata vagyok. A zsidó sors — nehéz sors — a Talmud szerint hasonlatos a korsóhoz: mert akár a korsó esik a kőre, egyaránt a korsó törik el. De ezt a sorsot a magyar sorssal együtt viselni talán olykor nehezebb, de szép, igaz és becsületos.”

OLVASOM

a zsidó sajtóban a cikkeket Ujvári Péter könyveinek posthumus kiadásáról. A magyar-zsidó irodalom nagy halottjának emléke fölött a kombattáns szerkesztők meghajtják a hódolat lobogóját. Egy sirhant fölött, egy nagy író emléke fölött egy pillanatra elül a mindennapi harc. Ujvári Péter immár mindenkié. Nem csoportoké, nem pártoké, nem osztályoké, hanem az egész magyar-zsidóságé. Az író, aki legjobb megrajzolója volt korának és népének legigazabb megszólaltatója, az egész magyar-zsidóság osztatlan és nem múló hálájának kifejezését kapja.

NEM OLVASOM

Dr. Gábor Gyula kitüntetése alkalmából meg kell említeni, hogy ő volt az osztrák-magyar hadsereg első zsidó őrnagy-hadbirója a világháboru alatt. A monarchia összes lapjai ki is emelték ezt a körülményt. Csak egy helyen nem vettek tudomást az egész dologról, — egy budapesti izr. felekezeti lapban. Ez a felekezeti lap hetenként megírta, ha Schwarcz Jónásné fiát is besorozták, vagy ha Weisz Jó-

zsinak a fronton ráléptek a tyukszemére. Azt is, ha a rá-tóti samesz káplár lett, csak azt nem írta meg, hogy a pesti izr. hitközség ügyésze őrnagy-hadbiró lett. Miért? Azért, mert az őrnagy-hadbiró egy barátja a kinevezést először az „*Österreichische Wochenschrift*“-ban írta meg. Ez a barát a hitközség akkori titkára volt, aki — halljátok óh egek! — még az „Egyenlőség“-gel sem törődött. A kegyvesztett Gábor Gyula mégis „mél-tóságos“ lett.

Fekete nappalok, fehér éjszakák ***Szudy Elemér új könyve***

A háborus könyvek egyre növekvő tömegében külön rang illeti meg *Szudy Elemér* a népszerű sajtófőnök és finom tollú író új könyvét, mely most jelent meg a *Genius* kiadásában. A világháboru nagy élménye, melyben millió és millió embernek része volt, nagyon sokakat — művészt és dilletánst egyaránt — inspirált arra, hogy felejthetetlen emlékeiket megörökítsék. E háborus könyvek javarésze vagy az eseményeket a fotografáló lencse hűségével lerögzitő napló, vagy agitációs irat a háboru ellen s ritkábban mellette, legtöbbször azonban hiányzik a vallomás őszintesége és az írói meglátás művészete.

Szudy Elemér könyve is háborus napló, de nem annyira az események, mint inkább a lelki élmények megragadó erejű naplója. Egy kötelességét férfiasan teljesítő katona és egy jó szemű, kitűnő író világít gyakran megdöbbentő erővel a háborus lélek mélységeibe és egy-egy ecsetvonással olyan emberi mozzanatokot örökít meg, amelyekben sajátos módon vissza-tükröződik nemcsak az egyén, de az egész nagy háboru tömeg-szenvedése. Finom rajzok, derüs és tragikus képek sorakoznak egymás mellé, amelyeket egy költő színes és egyéni stílusa fűz egybe. Nagy érdeme *Szudy Elemér* könyvének, hogy nem foglal állást sem a háboru mellett, sem ellene, nem pacifista és nem militarista író, de egy kiváló írónak és költőnek őszinte és megkapó vallomása a háboruról.

Baracs Károly siremlékének felavatása

Budán nem úgy van, mint nálunk, hol az élő elnököt, mint egy fetist körül táncolják és a volt elnöknek még a nevét is átadják az örök enyészetnek. Budán ez másként van, ott még most is él a nagy elnök emléke, s tanításainak szellemében élnek a hívek és vezetik a hitközséget. Május 31-én avatták fel Baracs Károly siremlékét a hitközség színe-java jelenlétében. Elsőnek **Dr. Kiss Arnold** lépett a szószékre, aki a már tőle megszokott ragyogó elokvenciával méltatta a nagy elnök kultúráltságát, jó szívét, finom lelkét, udvarias modorát. Rámutatott Baracs Károly érdekes és értékes egyéniségére, az átlagműveltséget meghaladó szellemiségére, mely neki bármely nagy gyülekezetben is az első helyet biztosította volna. Méltatta nagy érdemeit a hitközség fejlesztése és fejlődése körül és rámutatott arra, hogy Baracs Károly nem tekintette a hitközséget ugródeszkának, sohasem akart a hitközség révén semmiféle erkölcsi, politikai, még kevésbé anyagi előnyökhöz jutni, ellenkezőleg: a közéletben szerzett tudását és tekintélyét állította a hitközség szent feladatának szolgálatába.

Ezután **Dr. Kriszháber Adolf** elnök átvette a siremléket a hitközség nevében és mélyenszántó beszédben a nagy előd végrendeleti végrehajtójának nevezte önmagát. A barátok nevében **Dr. Bakonyi Károly** curiai bíró és a Pro Palestina nevében **Dr. Patai József** beszéltek Baracs Károly nagy érdemeiről. A liturgikus éneket **Sirota főkantor** a kórusral nagy művészettel celebrálta. A kitűnő rendezés **Diósi Jenő** főjegyző érdeme.

Dr. Sebeők Dezső balesete

városszerte nagy megdöbbenést keltett. Különösen felekezeti körökben nagy érdeklődéssel figyelték a szanatóriumból jövő híreket. Mindenki boldogan értesült az orvosok jelentéséről, hogy Sebeők állapota lényegesen javul és semmiféle katasztrófától nem kell félni. Sebeők Dezsővel a „Szombat” is szembekerült, de most szerencsésen végződő baleseténél szívesen elismerjük, hogy nálánál lelkesebb és áldozatkészebb híve a felekezeti életnek alig volt és nagy méltánytalanságot követtek el vele szemben, midőn a legutóbbi választásoknál kihagyták a képviselőtestületből és így kimaradt úgyis, mint előljáróhelyettes. Ez azonban nem fogja őt gátolni a jövőben és továbbra is törődni fog a felekezeti élet nehéz problémáival. Adja a Mindenható, hogy a baleset ne járjon semmiféle következményekkel, hogy eddigi teljes szellemi erejével szolgálja mindnyájunk szívügyét: a pesti izr. hitközség érdekeit és ezzel közvetve a „Klal Jiszróél” az összzsidóság feladatait.

HIREK

Mészáros érsek levele Sós Endréhez.

Igen tisztelt Szerkesztő Ur!

Köszönettel vettem kézhez a „Szombat“ c. szemlében köz-
zétett nyílt levelét. Fogadja a rokonszenves hangú cikkért
őszinte köszönetemet.

Budapest, 1931. május 18.

Kiváló tisztelettel:
Dr. Mészáros János
budapesti érseki ált. helytartó.

A MAGYAR AUT. ORTH. OR-
SZÁGOS SZERVEZET legfőbb in-
tézősége, a központi bizottság, pün-
kösd hétfőjén gyűlést tartott. A
gyűlésen megjelentek a rabbita-
nács, a felekezeti ügyek döntő fő-
ruma, tagjai, a magyar orthodoxia
legnagyobb tekintélyei. Szóbake-
rült — hír szerint — a pesti izr.
hitközséggel való „kasrusz-unifiká-
ció“ kérdése is. A rabbi tanácsnak
állítólag nincs kifogása az idevo-
natkozó tárgyalások folytatása el-
len. Hivatalos kommunikét nem
adtak ki.

A PÁVA-UCCAI TEMPLOM-
KÖRZET ujonnan megválasztott tisz-
tikara tiszteletére f. hó 20-án tár-
sasvacsorát rendezett a Páva-uca

39. sz. alatti tanácstermében.

Vas Lajos, a körzet ujonnan
megválasztott elnöke szólalt fel.
Rövidesen ismertette jövő program-
ját, amelybe elsősorban a hitélet
mélyítését, a jótékony intézmények
kiterjesztését és a kultúra további
fejlesztését vette fel. Szavait őszin-
te lelkesedéssel honorálták nagy
számban megjelent hivei. Az ujon-
nan megválasztott alelnökök nevé-
ben dr. Epstein Manó és Herczeg
Sándor köszönték meg a beléjük
helyezett bizalmat, az új előadók
nevében pedig Angyalffy Sándor és
Darvas Gyula szólaltak fel. Igen
lélkeshangu prográmbeszédet mon-
dott Berger Dezső műépítész is, az
ujonnan megalakult építőbizottság
elnöke.

Ülő bútorok

tisztítása lebontás nélkül, felelőséggel.

„Király“ vegy tisztító,

festő és gőzmosógvár. Függönyök, sző-
nyegek tisztítás esetén nyáron át **ingye-
nes megóvásban** részesülnek.

Budapest, IV. Magyar-utca 3. Tel.: 851-29.

VII. Király-utca 15. „ J. 313-35.

Gyár : VI. Hajdu-u. 12-14. Tel.: 931-95, 902-97.

Hordókban és bálákban

érkeznek távoli országokból a MEINL-céghez a nagy hajórakományok. Kiváló szakemberek állítják össze a legkülönbözőbb fajtákból a világhírű MEINL-pörköltkávékeveréket, MEINL-Sao Paulo pörköltkávékeverék finom tejeskávékeverék.

1/4 kg. P. 2.84

A kávézacskó a fenti képet viseli. Vannak természetesen finomabb avagy olcsóbb keverékeink is.

Meinl Gyula r.-t.

BARMIZVOTH ÜNNEPÉLY. Fényes külsőségek, nagy és előkelő közönség jelenlétében tartották meg Sevuoth első napján, a VIII. templomkörzet „Emberbarát” templomában, Zimmermann Dezső a VIII. templomkörzet elnökhelyettese és nejének. Zimmermann Dezsőné a Józsefvárosi Izr. nőegylet társelnök-nője fiának, Sándornak barmizvoth ünnepélyét. Öröm volt nézni és hallgatni, amikor az avatandó maga olvasta fel a szentirásból a megfelelő szöveget és haftorát. Az avató beszédet dr. Scheiber Lajos körzeti rabbi mondotta. Utána gratuláció, majd sevuoth második nap-

ján, szombaton Solesz Szudesz keretében folytatódott, amidőn az avatott ifju szép beszéd keretében köszöntötte a szülőket és a megjelenteket.

SZOFFER JÓZSEFNEK, a Szeretkórház főgondnokának fiát, Györgyöt f. hó 23-án avatták a zsidó közösségbe, a zsidó gimnázium templomában, diszes istentisztelet keretében. Az avató beszédet dr. Kohn rabbi tartotta, aki gyönyörű szónoklat keretében buzdította az avatottat a Tóra szeretetére. Az ünnepélyen megjelent a Hitközség, a Chevra több vezető tagja, a Szeretkórház orvosi kara dr. Kövesi tanár igazgató főorvos vezetésével és a barátok és tisztelők nagy tábora. Este a vacsoránál a bármicvóh-fiu talmudi előadást tartott.

HÁZASSÁG. óbudai Freudiger Vilmos, óbudai Freudiger Ábrahámnak, a budapesti orth. hitközség nagytekintélyű elnökének és nejének fia, június 3-án déli 12 órakor a budapesti Kazinczy uccai főtemplomban tartja esküvőjét Sternfeld Mihály és neje (Wien) Käthe leányával.

A PÁVA UTCAI TEMPLOMKÖRZET május 18-án tartott tisztújító ülésén újból elnökké választották Vas Lajost. Alelnökök lettek: Epstein Manó dr, Schwarz Viktor és Herceg Sándor. Előadókká Darvas Gyulát, Hoffmann Samut, Angyalfy Sándort, titkárrá Varga Jakabot, a szertartási ügyek vezetőjévé Weisz Mórt választották meg. Megalakították az építési bizottságot Berger Dezső és Glaser Lipót vezetésével. Vas elnök bejelentette a Hajdu Marcell dr. által kezdeményezett Ezra Ta-

karék és Hitelbank közeli megalakulását, mely intézmény céljairól Herczeg Sándor tartott előadást.

AZ V. TEMPLOMKÖRZET UJJAALAKULT. Az V. kerületi templomkörzet tisztujító ülése május 12-én folyt le. Egyhangulag elnökké választották újból **Blum Ödön dr.** miniszteri tanácsost, a körzet népszerű vezetőjét. Helyettes elnök **Stern Sándor**, alelnökök **Gábor Gyula dr.**, **Gál Jenő dr.**, **Farkas Samu dr.**, **Just Emil**, **Komját Ernő**, **Markovits Ignác** és **Nemes Henrik** lettek. Különböző tisztségekre **Spitzer József dr-t**, **Hirtenstein Samut**, **Rosner Somát**, **Nemes Henriket**, **Weisz Henriket**, **Geyer Albert dr-t**, **Breuer Gusztávot**, **Décsi Györgyöt**, **Lányi Móric dr-t**, **Tyrnauer Samut**, **Fellner Leót**, **Zala Zsigmondot**, **Lukács Lipótot**, **fejértemplomi Deutsch Izidort**, **Fürst Györgyöt**, **Munk Gábort**, **Faludi Gábort**, **Laffer Mórt** és **Ullmann Antalt** választották meg.

A VIII. KÖRZET TISZTUJÍTÓ KÖZGYÜLÉSE. Május 17-én tartotta meg a VIII. kerületi templomkörzet tisztujító közgyűlését **Hajdu Marcell dr.** diszelnök elnöklésével. Hajdu Marcell megnyitó beszéde után **Sarbó Vilmos** főtitkár terjesztette elő az évi jelentést. Ezután **Weisz Márkot** ismét elnökké választották meg, köztük **Pintér Miksát** az Országos Egyetértés szerkesztőjét. A választás megejtése után Hajdu Marcell dr. tartott beszédet harmonikus együttműködésre szólítsa fel az újonnan megválasztottakat és beszéde során megemlítette a zsidó hitelszövetkezet ügyét, amely a megvalósulás küszöbén áll. A közgyűlés után a körzet vezetősége bizalmas

ülést tartott, amelyen megbeszéltek a hitelszövetkezet megalakítási módozatait, majd a választmány tagjait választották meg.

HALÁLOZÁSOK. **Rácz Mór**, polgári iskolai vallástanár 51 éves korában hirtelen elhunyt. Temetése f. hó 10-én volt, amelyen megjelent a hitközség vezetősége és tisztviselőikara **Eppler Sándor** főtitkár vezetésével, a tanári kar, sok rabbi és a Józsefvárosi rom. kath. plébánia vezetője. A gyászbeszédet **dr. Schwarz Benjamin** rabbi tartotta, a lithurgiai részt **Ábrahámsohn Manó** főkántor celebrálta. — **Ötvös Károlyné**, szül. **Weisz Sarolta**, ny. elemi leányiskolai tanítónő ez év május 27-én hosszabb betegeskedés után elhunyt. Huszonkilenc éven át működött a tanítói pályán a hitközség szolgálatában lelkesedéssel, hivatottsággal. Serdülő leánygyermek százait nevelte jóságos lelkéből fakadó anyai szeretettel. Tanítványainak ragaszkodása, a szülők hálája, a kartársak baráti szeretete őrzi emlékét. Példaképe volt a zsidó asszonynak, a zsidó tanítónőnek, élete munkássága nyomán áldás fakadt. Május 28-án, csütörtökön délután temették a rákoskereszturi temetőben nagy részvét mellett. Az elhunytban **Ötvös Károly**, a Műegyetem nyugalmazott irodafőnöke, a Zsidó Családi naptár megalapítója szerető hitvesét gyászolja.

AZ IZRAELITA SZERETETEGYLET közgyűlése. A Felebaráti Szeretet Egylet htfőn a pesti izraelita hitközség székházában tartotta rendes évi közgyűlését. A **Hübsch Alfréd** titkár által ismertetett jelentést, valamint a zárszámadást és költségelőirányzatot a közgyűlés egyhangulag elfogadta. **Dr. Fischer**

Benjámín rabbi, egyházi elnök vázolta az egyesület jótékony és emberbaráti tevékenységét és további lelkes munkára buzdított. Elnök-helyettesnek ifj. Weisz Gyulát, alelnöknek dr. Majtényi Nándort, a hölgybizottság elnökévé Kenedy Emánuelnét, tiszteletbeli tagokul: Stern Samu udvari tanácsost, a pesti izr. hitközség elnökét és Arányi Ignácot, a Chevra Kadisa alelnökét választották meg. Dr. hártfai Farkas Samu és Reichenberg Jakab javaslatára a közgyűlés az elnökségnek és tisztikarnak egyhangulag bizalmat szavazott. A közgyűlés Rosenberg I. Lipót zárószavával ért véget.

Engel Julia utóda

Andorf Józsefné

keztyűk gyári lerakata

Budapest,

VII., Erzsébet-körut 5. szám.

Saját gyártmányú keztyűk, öz- és szarvasbőr-különlegességek, fűzők, gyógyhaskötők mérték után, melltartók, harisnyák. Vidéki rendeléseket póstán szállít.

Tisztítást és javítást elvállal.

A Kohn A. Vas-, Fém- és Gépkereskedelmi Rt. igazgatósága, felügyelőbizottsága és alkalmazottai mélyen lesújtva jelentik, hogy

Kovács Béla

a vállalat vezérigazgatója, rövid szenvedés után elhunyt. Hült tetemeit vasárnap, május 31-én délelőtt ¼11-kor a rákoskereszturi izr. temetőben kísértük utolsó útjára.

Nagy a mi szívünk bánata, mert a legnemesebb szívű embert és alkalmazottainak igaz atyai jóbarátját vesztettük el benne.

Emlékét követendő példaként őrizzük!

Szerkesztésért és kiadásért felel:

Dr. KENÉZ-KURLÄNDER EDE

Neufeld Zoltán (Pannonia) nyomda
Budapest, VII., Rombach utca 8.

Telefon: 423—09. Felelős: Gerő Z.

Lapzártakor

értesülünk, hogy a „Szombat“ sokszor megcáfolt híradása, a „kasrusz unifikáció“, a nagy hitközség VÉGZETE, rohamos lépésekkel közeledik a befejezéshez. F. hó 2-án dönt e kérdésben az előljáróság, 11-én a választmány és 14-én a képviselő-testület, illetve a közgyűlés. A közgyűlésen jelen lesz néhány Léderer Sándor híveinek nagy tábora, Hajdú Marcell elnökhelyetttel és Eppler Sándor főtitkárral az élén és mindazok, akik annakidején még életében szobrot emeltek a konzervatív irányzatot megvalósító nagyhirű elnöknek. Ez a közgyűlés lesz Léderer Sándor második temetése, ekkor fogják elhantolni az ő hagyatékát és végrendeletét.